



Qadimgi Misrning harbiy san`ati

Abdig'apparov Sayfiddin Mamatmo'min o'g'li

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

[Tel:+998933587112](tel:+998933587112)

E-mail: sayfiddinabdigapparov@gmail.com

Xo'jaqulov Asilbek Nizomiddino'g'li

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

[Tel:+998943534248](tel:+998943534248)

E-mail: asilbekkhojakulov@gmail.com

Abdihamidova Muxlisa Shavkat qizi

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

[Tel:+998903778737](tel:+998903778737)

E-mail: abdihamidovamuxlisa8@gmail.com

Annotatsiya: Harbiy san'at tarixning juda qiziq va ko'p o'rganiladigan qismidir. Bugungi zamonaviy armiyalar negizi aynan qadimga borib taqaladi. Uslublar eskirmaydi



balki rivojlanadi. Takomillashadi. O'z davrining buyuk imperiyalari va boy madaniyatiga asos solgan Misr ham harbiy san'at madaniyatiga ega.

Kalit so'zlar: Misr, kemasozlik, fir'avn, devorlari, ilk, qadimgi, o'rta yangi, so'ngi, gigsoslar, flot, nayza, kamon, qilich, qalqon, harbiy aravalar, Ramzes, Suriya, Old Osiyo.

Kirish: Qadimgi Misr davlati tarixi besh davrga bo'linadi: Ilk qadimgi, qadimgi, o'rta, Yangi va so'nggi podsholiklar davri. Har bir davrning harbiy tashkiloti o'z xususiyatlariga ega. Misr Misrga hujum qilgan har bir xalqlarning harbiy taktika va qurollarini yaxshi o'zlashtirgan

Asosiy qism: Ilk qadimgi davrning boshlanishi ichki Misr urushlariga chek qo'ygan, quyi va yuqori podsholiklarning birlashtirgan davr hisoblanadi. Qadimgi podsholik miloddan avvalgi XXVIII asrning boshlaridan to miloddan avvalgi XXIII asrning o'rtalarigacha hukm surdi. Markazlashuv - dehqonchilikning rivojlanishini ta'minlagan sug'orish tizimining kengayishi va takomillashuvidek muhim hodisalarga olib keldi. Hunarmandchilik rivojlandi, butun boshli hunarmandchilik ustaxonalari ochilib, ularda qurol-yarog'lar ham tayyorlana boshlandi. Savdo-sotiq kengaydi, bu o'z navbatida kemasozlikning rivojlanishiga olib keldi.

Yuqori hokimiyat fir'avnlarga tegishli bo'lib, u qo'shin va otryadlarning boshliqlarini tayinlagan. Qadimgi podsholik davri hujjatlarida «qurol uyi» - o'ziga xos harbiy tashkilot esga olinib, u qurol-yarog' tayyorlash, kemalar qurish, qo'shin ta'minoti va mudofaa inshootlarini qurish bilan shug'ullangan.

Jangchilar fir'avn, okruglar va ibodatxonalar xo'jayinlarining xizmatida bo'lganlar. O'z xizmatlari uchun ularga yer berilib, bu yerlarda qullar ishlatilgan. Qo'shin harbiy joylashuv shaklida tashkil etilgan bo'lib, davlatning markazida va dushman bostirib kelishi xavfi bor yo'nalishlarda joylashtirilgan.



Qadimgi podsholiklarning jangchilari quyidagi qurol-yarog'larga ega bo'lganlar: toshdan yasalgan to'qmoqlar, kamon, misdan tayyorlangan jangovar boltalar, uchlari toshdan yasalgan nayzalar, toshdan yoki misdan yasalgan jangovar xanjarlar. Himoya quroli sifatida jangchilar teri bilan qoplangan yog'och qalqonlardan foydalanganlar.

Qo'shin otryadlardan tashkil topgan. Jangchilar jangovar tayyorgarlik bilan shug'ullanganlar, bu mashg'ulotlarni harbiy ta'limning maxsus boshlig'i olib borgan. Qadimgi podsholik davrida misrliklar sherenga tartibini qo'llaganlar. Safdagi hamma jangchilar bir xil qurollarga ega bo'lganlar.

Qadimgi podsholik davridagi qal'alar turli xil shaklda qurilgan (aylana, oval, to'rtburchak). Ayrim hollarda qal'a devorlari, ustida maydonchaga ega bo'lgan kesik konus shaklidagi aylana minoralar bilan mustahkamlangan.

Qal'alarni shturm qilishda misrliklar shturmchi narvonlardan foydalanganlar. Qal'a devorlarini buzib, u yerda raxna hosil qilish katta lomlar yordamida amalga oshirilgan. Shunday qilib, keyinchalik qal'alarni shturm qilish texnikasi va usuli joriy qilindi.

Misrliklarning kemalari eshkakli bo'lgan, ammo yelkanlar bilan jihozlangan. Har bir kemada boshliqning qo'l ostida doimiy komanda bo'lgan. Kema otryadlarini flot boshlig'i boshqargan.

O'rta podsholik (miloddan avvalgi XXI asrning o'rtalaridan miloddan avvalgi XVIII asrlargacha) - Qadimgi Misrning gullab yashnagan davri bo'lgan. O'rta podsholik davrida misrlik jangchilarning qurol-yarog'lari takomillashdi. Chunki bu vaqtda temirga ishlov berish progressiv rivojlanib ketdi. Nayzalar va kamon o'qlarining uchlari bronzadan tayyorlana boshlandi. Zarba beruvchi qurol avvalgidek qolaverdi. Uloqtiriladigan qurol sifatida nayzalar, bumerang, tosh uloqtiriladigan palahmonlar, kamonlar qo'llanilgan.



Yangi namunadagi murakkablashgan kamon joriy qilinib, uning otish uzoqligi va nishonga urish aniqligi oshdi. Kamondan nishonni aniq urish uzoqligi 150-180 m ga etdi.

Qo‘shinni tashkil etish ham takomillashdi. Bo‘linmalarda jangchilarning soni belgilandi, ular 6, 40, 60, 100, 400, 600 jangchini tashkil etdi. Otryadlarda jangchilarning soni 2, 3, 10 minggacha yetkazildi. Bir xil qurollar bilan qurollangan - nayzachilar va kamonchilar bo‘linmalari joriy qilinib, ular kolonnalarda harakatlanish uchun front bo‘ylab (eniga) to‘rt qator va uzunligi bo‘yicha (bo‘yiga) o‘n sherengali tartibda saflanganlar.

Miloddan avvalgi XVIII asrda Misrga Osiyolik qabilalar - giksoslar hujum qildilar, ular davlatni Miloddan avvalgi XVI asrgacha o‘z qo‘l ostilarida ushlab turdilar. Misrliklar ulardan jangovar aravalarni yasash va qo‘llashni o‘rgandilar.

Yangi podsholik davri (Miloddan avvalgi XVI-XI asrlar) Misr davlatining gullab yashnagan davri bo‘lib harakterlandi. Bu vaqtda bronza keng qo‘llanila boshlandi, temirdan yasalgan birinchi buyumlar joriy qilindi, to‘quv stanogi va omochlarning tuzilishi takomillashdi, g‘ildirakli aravalar keng qo‘llanildi, shishasozlik rivojlandi.

Bu davrda Misrda kasta tuzumi uzil-kesil shakllandi. Harbiy kasta xizmatga chaqirilgan kishining yoshi va xizmatni olib borishi bo‘yicha ikki guruhga bo‘lindi va ular kiyim boshlari bilan farq qilganlar.

Jangchilarning katta qismi qilichlar bilan qurollandi, jangda kamonlar katta rol o‘ynadi. Himoya qurollari yaxshilandi: jangchi qalqondan tashqari, bronza plastinkalar qotirilgan, teridan yasalgan sovutlarga ega bo‘ldi. Armiyada jangovar aravalar muhim rol o‘ynadi.

Misr armiyasida ma’lum tartiblarda qurilgan piyodalar bosh kuchni tashkil etdi. Bir xil turdagi qurollar joriy qilinganidan keyin piyodalar kamonchilardan, palaxmonchilardan,



nayzachilardan va qilichlar bilan qurollangan jangchilardan tashkil topdi. Yurishlar davomida misrlik jangchilar bir nechta otryadlarga bo'linib, kolonna-kolonna bo'lib harakatlanganlar. Doimo qo'shından oldinga razvedka jo'natilgan. To'xtash joylarida misrliklar qalqonlardan mustahkamlangan lager yaratganlar, shaharlarni shturm qilishda ular toshbaqa nomini olgan tartib (jangchini tepadan Himoya qiluvchi qalqonlardan yaratilgan ayvoncha), taranlar va shturmchi narvonlarni qo'llaganlar.

Yangi podsholik davrida qudratli Misr davlatining tashkilotchisi bo'lib, Falastin va Suriyaga bosqinchilik yurishlarini amalga oshirgan va Dajlagacha yetib borgan fir'avn Tutmos I hisoblanadi (Miloddan avvalgi XVI asrning ikkinchi yarmi). Tutmos III avvaldan rejalar tuzib, keyin o'sha reja bo'yicha hujumlarni amalga oshirgan tarixdagi birinchi sarkardadir. U maqsadga erishish uchun qat'iylik va shijoat bilan harakat qilgan, o'z kuchlarining tarqalib ketishiga yo'l qo'ymagan, dushmanning asosiy obyektlariga markazlashgan zarbalar bergan.

Safar tartibi ham, jangovar tartiblar xam uch qismga bo'linib, ular o'zlarining ma'lum vazifalariga ega bo'lganlar.

Xetlar bilan urush uchun Ramses II xam katta kuch to'pladi. Misr qo'shinlari safiga Nubiyadan og'dirib olingan yollanganlar va hatto Sardiniyaliklar (shardenlar) kiritildi. Butun qo'shinni u xudolarning nomlarini olgan to'rtta otryadga bo'ldi: Amon, Ra, Ptah, va Sutah. Xetlar bilan qat'iy jang Suriyaning Kadesh shahri yaqinida miloddan avvalgi 1312-yilda bo'lib o'tdi. Shiddatli jang natijasida maydonda misrliklarning qo'llari baland keldi, lekin Kadesh egallanmadi.

Ptah otryadining jangovar tartibi bizgacha saqlanib kelgan, u uchta chiziqqa ega bo'lgan: birinchi va uchinchi chiziqlar jangovar aravalardan tashkil topdi, ikkinchi chiziq 10 sherengada saflangan piyodalar tomonidan egallangan, jangovar tartibning o'ng qanoti



jangovar aravalar otryadi bilan ta'minlangan. Bu harbiy san'at tarixida ma'lum bo'lgan, piyodalar va jangovar aravalarning tartib bilan joylashtirilgan birinchi jangovar tartibi edi.

Ramses III (Miloddan avvalgi 1204-1173 y.) hukmronligi davrida Misr qo'shinlari qayta tashkil etildi. Piyodalar va jangovar aravalar otryadlarida xizmatni olib borish belgilab berildi va chet elliklardan yollanganlar otryadlari tashkil etildi. Intizom mustahkamlandi, boshliqlar safining talabchanligi oshdi va shu bilan birga jangchilarni urib jazolash bekor qilindi.

«Dengiz xalqlari» bilan kurashish uchun misrliklar kuchli flot yaratdilar, flot jangda quruqlikdagi qo'shinlar otryadlari bilan hamkorlik qildi va katta yurishlar davomida dengiz kommunikatsiyalari mudofaasini ishonchli ta'minladi.

Keyingi podsholik davrida (Miloddan avvalgi XI-VIII asrlar) Misr chet elliklar sulolasi zulmi ostida bo'ldi, keyinchalik esa Sais sulolasi maydonga keldi (Miloddan avvalgi VII-VI asrlar). Bu vaqtda davlatning mudofaa qudrati ancha mustahkamlandi.

Umuman shuni ta'kidlash kerakki, qadimgi Misr urushlarida harbiy san'at joriy etildi, uning yutuqlari bilan Misr fir'avnlari yollanib xizmat qilgan greklar miloddan avvalgi VII asrdayoq tanishdilar. Bu urushlarda piyodalarning bir nechta turlari paydo bo'ldi - kamonchilar, nayzachilar, palaxmonchilar va boshqalar, hamda yangi qo'shin turi - otliqlardan keyin joriy qilingan jangovar aravalar maydonga kirib keldi.

Misrliklar alohida qal'alar yoki istehkomlar tizimi ko'rinishidagi mudofaa inshootlarini qurishni bilganlar. Qal'alar shturm yoki o'rab olish yo'li bilan ishg'ol etilgan.

Xulosa: Qadimgi yunonlar va rimliklardan farqli o'laroq, misrliklar bizga ko'plab harbiy qo'llanmalar yoki har qanday turdagi materiallarni qoldirmadilar. jangovar taktika, tashkilot, bo'linmalar va jihozlar haqida batafsil ma'lumot. Misr haqida ma'lum bo'lgan narsalarni biz



deyarli faqat g'olib podshohlarning buyrug'i bilan yaratilgan jangovar releflarda topilgan haykaltarosh dalillardan bilamiz.

Abu Simbel, Karnak va Medinet Xabudagi Yangi Qirollik fir'avnlarning jangovar relyeflari, shuningdek, Beni Hasan va Fiv qabrlaridan topilgan devor rasmlari yuqori samarali, yaxshi tashkil etilgan va yaxshi jihozlangan qo'shnlarni tasvirlaydi.

Jang haqida gap ketganda, piyoda askarlar hamisha qanotlarida aravalar bilan markazda turishardi. Engil bo'linmalar - asosan kamanchilar va slingerlar - og'ir qo'shinlar oldida saf tortdilar va kamanchilar tomonidan hujum qilish buyrug'i berilganda, bu kamanchilar va slingerlar o'q otishdi va nayzachilarning og'ir bo'linmalari (xepeshli qilichbozlar yoki macemenlar) bosdi. o'tkazib bo'lmaydigan phalanxda yaqin tartibda oldinga.

Ta'riflangan Misr jangovar taktikasini va uning muvaffaqiyati ko'p jihatdan alohida askarlarning qobiliyatiga bog'liq bo'lganligi sababli, shuni ta'kidlash kerakki, Yangi Qirollik davrida Misrning harbiy muvaffaqiyati ko'proq uning jasorati va jasorati bilan bog'liq bo'lishi mumkin edi. harbiy qo'mondonlar tomonidan tayyorlangan strategiyalardan ko'ra jangdagi erkaklar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. HARBIY TARIX Durmenov Sh.N. Toshkent – 2020
2. <https://owlcation.com/humanities/Ancient-Egyptian-Battle-Tactics>
3. <https://www.wondriumdaily.com/warfare-in-ancient-egypt-chariots-archers-and-infantry/>
4. https://www.worldhistory.org/Egyptian_Warfare/
5. <http://www.touregypt.net/featurestories/war.htm>